

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโปรแกรมการให้ความรู้แก่มารดาหลังคลอด ก่อนจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ผลของโปรแกรมที่มีต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูทารกของมารดาหลังคลอด และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาเกี่ยวกับการเลี้ยงดูทารก ในมารดาหลังคลอด ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมโปรแกรม

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์ผลของโปรแกรมที่มีต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูทารกของมารดา หลังคลอดหลังเข้าร่วมโปรแกรม

- ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการบริหารทารกของมารดาหลังคลอด หลังเข้าร่วมโปรแกรม
- ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติการณ์เลี้ยงดูทารกทารกของมารดา หลังคลอดหลังเข้าร่วมโปรแกรมขณะอยู่ในโรงพยาบาล

ส่วนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง

ส่วนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลการติดตามผลหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรม 2 อาทิตย์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างมารดาหลังคลอด

ตาราง 4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ

ข้อมูล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	3	10.0
20 – 24 ปี	15	50.0
25 – 29 ปี	10	33.3
30 – 34 ปี	2	6.7
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	7	23.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	9	30.0
ปวช. หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย	5	16.7
ปวส. หรืออนุปริญญา	5	16.7
ปริญญาตรี	4	13.3
อาชีพ		
แม่บ้าน	9	30.0
รับจ้าง	17	56.7
ธุรกิจส่วนตัว	4	13.3
รวม	30	100

จากตาราง 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 20 – 24 ปี คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมา มีอายุ 25 – 29 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.3 สำหรับระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 30.0 รองลงมาจบระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 23.3 สำหรับอาชีพส่วนใหญ่ มีอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 56.7 รองลงมาเป็นแม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 30.0

ตาราง 5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประสบการณ์การเลี้ยงดูทารก และแหล่งความรู้ที่เคยได้รับเกี่ยวกับการเลี้ยงดูทารก

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประสบการณ์การเลี้ยงดูทารก		
เคย	5	16.7
ไม่เคย	25	83.3
แหล่งความรู้ที่เคยได้รับเกี่ยวกับการเลี้ยงดูทารก		
บิดา มารดา ญาติ พี่น้อง	22	73.3
เพื่อน	12	40.0
บุคลากรทางการแพทย์ เช่น แพทย์ พยาบาล	16	53.3
สื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์	24	80.0
หนังสือ หรือเอกสารทางวิชาการ	24	80.0
อื่น ๆ	2	6.7

จากตาราง 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์การเลี้ยงดูทารก คิดเป็นร้อยละ 83.3 นอกนั้นเคยมีประสบการณ์การเลี้ยงดูทารก คิดเป็นร้อยละ 16.7 ส่วนแหล่งความรู้ที่กลุ่มตัวอย่างเคยได้รับเกี่ยวกับการเลี้ยงดูทารก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และได้รับจากหนังสือ หรือเอกสารทางวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 80.0 รองลงมาได้รับความรู้จากบิดา มารดา ญาติ พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 73.3 ได้รับจากบุคลากรทางการแพทย์ เช่น แพทย์ พยาบาล คิดเป็นร้อยละ 53.3 และได้รับจากเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 40.0 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างมารดาหลังคลอดเกี่ยวกับการเข้าร่วมโปรแกรม

ตาราง 6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมโปรแกรมการเลี้ยงดูทารก

ข้อความ	ความคิดเห็น					
	เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
ด้านเนื้อหา						
1. เนื้อหามีความชัดเจน	24	80	6	20	0	0
2. เนื้อหา มีประโยชน์	29	96.7	1	3.3	0	0
3. เนื้อหาตรงตามความต้องการ	27	90	3	10	0	0
ด้านวิธีการนำเสนอ						
4. มีการแจ้งวัตถุประสงค์ในการสอน	24	80	6	20	0	0
5. มีการสอนตามลำดับขั้น	26	86.7	4	13.3	0	0
6. การเสนอเนื้อหาช่วยให้เข้าใจ	24	80	6	20	0	0
7. เปิดโอกาสให้มารดาได้ซักถาม	27	90	3	10	0	0
ปัญหาข้อข้องใจ						
8. การสาธิตทำให้เข้าใจลำดับขั้นได้ชัดเจน	27	90	3	10	0	0
9. เปิดโอกาสให้มารดาได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง	27	90	3	10	0	0
10. ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้เรื่อง การเลี้ยงดูทารกมีความเหมาะสม	13	43.3	17	56.7	0	0

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อความ	ความคิดเห็น					
	เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
ด้านสื่อการสอน						
11. สื่อและวิธีการต่าง ๆ ที่นำมาใช้ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ชัดเจน	21	70	9	30	0	0
12. ภาพในวิดีโอทัศน์ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ชัดเจน	24	80	6	20	0	0
13. ภาษาที่ใช้ในวิดีโอทัศน์เข้าใจง่าย	24	80	5	16.7	1	3.3
14. ตัวหนังสือในภาพพลิกมีขนาดใหญ่พอที่จะเห็นได้อย่างชัดเจน	22	73.3	8	26.7	0	0
15. ภาพประกอบที่ใช้ในภาพพลิกทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ชัดเจน	21	70	9	30	0	0
ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน						
16. ขณะสอนไม่มีเสียงรบกวน	24	80	6	20	0	0
17. สถานที่สอนเป็นรายกลุ่มในห้องสอนมรรดา มีความสะดวกต่อผู้เรียน	22	73.3	7	23.3	1	3.3
18. สถานที่สาริตการให้นม การอาบน้ำ การทำความสะอาด และ สะดือ มีความสะดวกต่อผู้เรียน	24	80	6	20	0	0
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ						
19. ท่านได้รับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูทารกตามที่ท่านต้องการ	22	73.3	8	26.7	0	0
20. ท่านคิดว่าสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติจริง	27	90	2	6.7	1	3.3

จากตาราง 6 พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการเข้าร่วมโปรแกรมการเลี้ยงดูทารก แยกเป็น 5 ด้านดังนี้

1. ด้านเนื้อหา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมาก ในหัวข้อ เนื้อหา มีประโยชน์ เนื้อตรงตามความต้องการ เนื้อหาชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 96.7, 90 และ 80 ตามลำดับ

2. ด้านวิธีการนำเสนอ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมากในหัวข้อ เปิดโอกาสให้มารดาได้ซักถามข้อข้องใจ การสาธิตทำให้เข้าใจลำดับขั้นได้ชัดเจน เปิดโอกาสให้มารดามีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง คิดเป็นร้อยละ 90 และในหัวข้อ มีการสอนตามลำดับขั้น มีการแจ้งวัตถุประสงค์ในการสอน และมีการเสนอเนื้อหาง่ายต่อการเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 86.7, 80 และ 80 ตามลำดับ และส่วนใหญ่เห็นด้วยระดับปานกลางในหัวข้อ ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้เรื่องการเลี้ยงดูทารกมีความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 56.7

3. ด้านสื่อการสอน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมากในหัวข้อ ภาพในวิดีโอทัศน์ ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ชัดเจน และภาษาที่ใช้ในวิดีโอทัศน์เข้าใจง่าย คิดเป็นร้อยละ 80 และในหัวข้อ ตัวหนังสือในภาพพลิกมีขนาดใหญ่พอที่จะเห็นได้อย่างชัดเจน สื่อและวิธีการต่าง ๆ ที่นำมาใช้ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ชัดเจน และภาพประกอบที่ใช้ในภาพพลิกทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 73.3, 70 และ 70 ตามลำดับ

4. ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมากในหัวข้อ ขณะสอนไม่มีเสียงรบกวน และสถานที่สาธิตการให้นม การทำความสะอาด และสะดือ มีความสะดวกต่อผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 80 และในหัวข้อสถานที่สอนเป็นรายกลุ่มในห้องสอนมารดามีความสะดวกต่อผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 73.3

5. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมากในหัวข้อ คิดว่าสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติจริง และได้รับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูทารกตามที่ต้องการ คิดเป็นร้อยละ 90 และ 73.3 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลของโปรแกรมที่มีต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูทารกของมารดาหลังคลอด

ข้อมูลความรู้ของมารดาหลังคลอดหลังเข้าร่วมโปรแกรม

ตาราง 7 แสดงคะแนนความรู้โดยรวมเกี่ยวกับการบริหารทารกของกลุ่มตัวอย่างหลังเข้าร่วมโปรแกรม

คนที่	คะแนน	ระดับคะแนน
1	29	สูง
2	30	สูง
3	28	สูง
4	28	สูง
5	29	สูง
6	27	สูง
7	28	สูง
8	25	ปานกลาง
9	25	ปานกลาง
10	26	สูง
11	30	สูง
12	26	สูง
13	27	สูง
14	29	สูง
15	28	สูง
16	29	สูง
17	23	ปานกลาง
18	27	สูง
19	29	สูง
20	29	สูง

ตาราง 7 (ต่อ)

คนที่	คะแนน	ระดับคะแนน
21	28	สูง
22	27	สูง
23	27	สูง
24	26	สูง
25	23	ปานกลาง
26	26	สูง
27	30	สูง
28	26	สูง
28	27	สูง
30	30	สูง

จากตาราง 7 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคะแนนอยู่ในระดับสูงจำนวน 26 คน และอยู่ในระดับปานกลางจำนวน 4 คน ส่วนในระดับต่ำไม่มี

ตาราง 8 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความรู้
หลังเข้าร่วมโปรแกรม

ระดับความรู้	คะแนน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำ	น้อยกว่า 15	-	-
ปานกลาง	15 - 25	4	13.33
สูง	26 - 30	26	86.67

จากตาราง 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรู้หลังเข้าร่วมโปรแกรมอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 86.67 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 13.33 ส่วนในระดับต่ำไม่มี

ข้อมูลผลการประเมินความรู้ในแต่ละหน่วย

ผลการประเมินหน่วยที่ 1 เรื่องการให้นมมารดา

ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม มารดาส่วนใหญ่ไม่สามารถบอกประโยชน์ของการให้นมมารดาได้หมด ส่วนใหญ่จะทราบเพียงแต่ว่าให้นมมารดามีประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตของทารก แต่ไม่สามารถบอกรายละเอียดได้ และไม่สามารถบอกประโยชน์ของการให้นมมารดาต่อตัวมารดาเองได้ นอกจากนั้นมารดาทุกรายไม่ทราบว่าทารกสามารถอุ้มทารกให้นมได้ 3 ท่า ทุกรายจะรู้จักแต่ท่าอุ้มในตัก มารดาทุกรายไม่ทราบว่าจะให้ทารกดูดนมได้ข้างละกี่นาที เมื่อมารดาได้เข้ารับการการสอนแล้ว มารดาสามารถบอกประโยชน์ในการให้นมมารดา และขั้นตอนหรือวิธีการให้นมมารดาได้ทุกคน

ผลการประเมินหน่วยที่ 2 เรื่องการให้อาหารเสริม

ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม มารดาส่วนใหญ่ไม่สามารถบอกได้ว่าจะเริ่มให้อาหารเสริมได้เมื่ออายุเท่าไร และบางส่วนมีความเข้าใจไม่ถูกต้อง คือ บอกว่าจะเริ่มให้อาหารเสริมแก่ทารกเมื่ออายุ 2 หรือ 3 เดือน และไม่สามารถบอกถึงความสำคัญของการให้อาหารเสริมแก่ทารกได้ เมื่อมารดาได้เข้ารับการการสอนแล้ว มารดาส่วนใหญ่สามารถบอกความหมายของอาหารเสริมได้ มารดาทุกรายสามารถบอกอายุที่ควรเริ่มให้อาหารเสริม ผลเสียของการให้อาหารเสริมไม่เหมาะสม และหลักการให้อาหารเสริมได้ และมารดาส่วนใหญ่บอกชนิดและปริมาณอาหารเสริมที่ทารกควรได้รับในแต่ละช่วงอายุได้

ผลการประเมินหน่วยที่ 3 เรื่องการดูแลรักษาความสะอาดร่างกายทารก

ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมมารดาส่วนใหญ่บอกวิธีการดูแลความสะอาดร่างกายทารก ได้แค่การอาบน้ำทารกอย่างเดียว มารดาส่วนใหญ่ไม่สามารถบอกถึงความสำคัญของการดูแลรักษาความสะอาดร่างกายทารกได้ และไม่สามารถบอกวิธีการอาบน้ำ การเช็ดตา และการเช็ดสะดือทารกได้ หลังจากได้รับการสอนแล้ว มารดาทุกรายสามารถบอกถึงความสำคัญของการดูแลรักษาความสะอาดร่างกายทารก วิธีการทำความสะอาดร่างกายทารก การเช็ดตา การเช็ดสะดือ รวมถึงช่วงเวลาในการอาบน้ำ สถานที่ที่อาบน้ำ และการเตรียมน้ำ การเตรียมอุปกรณ์ในการอาบน้ำได้ มารดาส่วนใหญ่สามารถบอกถึงขั้นตอนหรือวิธีการอาบน้ำทารกได้

ผลการประเมินหน่วยที่ 4 เรื่องการรับวัคซีน

ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมมารดาส่วนใหญ่ไม่สามารถบอกถึงประเภทวัคซีนที่ได้รับในแต่ละช่วงอายุ ไม่สามารถบอกบริเวณที่ฉีดวัคซีนเมื่อแรกเกิด วิธีการดูแลแผลที่เกิดจากการฉีดวัคซีนปียีซีป้องกันวัณโรค และไม่สามารถบอกถึงสถานที่ที่สามารถพาทารกไปรับวัคซีนครั้งต่อไป หลังจากได้รับการสอนแล้ว มารดาทุกรายสามารถบอกถึงความสำคัญของการรับวัคซีน ช่วงอายุและสถานที่ที่สามารถพาทารกไปรับวัคซีนครั้งต่อไปได้ มารดาส่วนใหญ่สามารถบอกถึงวัคซีนและบริเวณที่ฉีดวัคซีนที่ทารกได้รับเมื่อแรกเกิด วิธีการดูแลแผลที่เกิดจากการฉีดวัคซีนปียีซีป้องกันวัณโรคได้ ส่วนประเภทวัคซีนที่ได้รับในแต่ละช่วงอายุ มารดาส่วนใหญ่สามารถได้แต่เมื่อแรกเกิด และ เมื่ออายุครบ 2 เดือน ส่วนช่วงอายุอื่น ๆ ไม่สามารถตอบได้ถูกต้องหมด

ผลการประเมินหน่วยที่ 5 เรื่องการสังเกตอาการผิดปกติของทารก

ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมมารดาส่วนใหญ่ไม่สามารถบอกถึงความสำคัญและสาเหตุของการสังเกตอาการผิดปกติของทารก มารดาส่วนใหญ่สามารถบอกถึงอาการผิดปกติที่ควรพาทารกมาพบแพทย์ได้แต่ตอบได้เพียงบางส่วน หลังจากได้รับการสอนแล้ว มารดาทุกรายสามารถบอกถึงความสำคัญและสาเหตุของการสังเกตอาการผิดปกติของทารกได้ และมารดาส่วนใหญ่สามารถบอกถึงลักษณะ และอาการผิดปกติที่ควรพาทารกมาพบแพทย์ได้

ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกาปฏิบัติในการเลี้ยงดูทารกของมารดาหลังคลอด
หลังเข้าร่วมโปรแกรมขณะอยู่ในโรงพยาบาล

ตาราง 9 แสดงผลการสังเกตการปฏิบัติในการให้นมมารดาแก่ทารกขณะอยู่ในโรงพยาบาล

พฤติกรรม	ทำถูกต้อง		ทำไม่ถูกต้อง		ไม่ได้ทำ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ล้างมือก่อนให้นม	23	76.7	0	0	7	23.3
2. การทำความสะอาดหัวนม						
- เช็ดหัวนมด้วยสำลีที่เตรียมให้	30	100	0	0	0	0
- เช็ดก่อนละ้าง	29	96.7	1	3.3	0	0
- เช็ดวนจากหัวนมออกมายังลานนม	29	96.7	1	3.3	0	0
3. ทำอุ้มให้นม						
ทำอุ้มในตัก						
- มารดาไม่โน้มตัวมากเกินไป	28	93.3	2	6.7	0	0
- ศีรษะทารกอยู่ตรงข้อพับศอก ของมารดา ลำตัวทารกวางพาด อยู่แขนข้างเดียวกับเต้านมที่จะ ให้ทารกดูด	28	93.3	2	6.7	0	0
- มือของมารดาข้างที่อุ้มทารกจับ อยู่บริเวณกันและต้นขาของ ทารก	28	93.3	2	6.7	0	0
ทำอุ้มด้านข้าง						
- วางหมอนไว้ข้างลำตัวด้านเดียว กับเต้านมที่จะให้ทารกดูด	0	0	0	0	30	100
- มารดาวางแขนไว้บนหมอน อุ้ง มือประคองศีรษะทารกไว้ ให้ เท้าทารกชี้ไปด้านหลัง	0	0	0	0	30	100

ตาราง 9 (ต่อ)

พฤติกรรม	ทำได้ถูกต้อง		ทำไม่ถูกต้อง		ไม่ได้ทำ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านอนตะแคง						
- มารดานอนตะแคง	3	10	0	0	27	60
- ช้อนป้อนมารดา	3	10	0	0	27	90
- ลำตัวของทารกหันเข้าหาและ ขนานกับลำตัวของมารดา	3	10	0	0	27	90
4. การจัดท่าอุ้มทารก						
- อุ้มทารกกระชับ	28	93.3	2	6.7	0	0
- ปากทารกอยู่ในระดับเดียวกับ หัวนมมารดา	30	100	0	0	0	0
- ทารกนอนตะแคงเข้าหาเต้านม	30	100	0	0	0	0
5. การพยุงเต้านม						
- ใช้มือประคองเต้านม	30	100	0	0	0	0
- นิ้วมือที่ประคองด้านบนกดเต้านม ไม่ให้อุดจุกทารก	29	96.7	1	3.3	0	0
6. การสอดหัวนมใส่ปากทารก						
- ใช้หัวนมเขี่ยริมฝีปากล่างทารก หรือใช้นิ้วมือกดปลายคางให้ ทารกอ้าปากกับหัวนม	30	100	0	0	0	0
- สอดหัวนมให้ลึกถึงลานนม	29	96.7	1	3.3	0	0
7. การเอาหัวนมออกจากปากทารก						
- ในขณะที่ทารกดูดอยู่ กดปลาย คางให้ทารกอ้าปากแล้วจึงถอน หัวนมออกมา	30	100	0	0	0	0

ตาราง 9 (ต่อ)

พฤติกรรม	ทำถูกต้อง		ทำไม่ถูกต้อง		ไม่ได้ทำ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
8. ระยะเวลาในการดู						
- ดูแต่ละครั้งให้ดูทั้ง 2 ข้าง	30	100	0	0	0	0
- ดูข้างละ 10 – 15 นาที	27	90	3	10	0	0
9. การจับเรือ						
ทำอุ้มพาดป่า						
- อุ้มทารกพาดป่าให้น้ำทารก	29	96.7	1	3.3	0	0
ตะแคงไปด้านใด ด้านหนึ่ง						
- ใช้มือข้างตรงข้ามตบหรือลูบ	29	96.7	1	3.3	0	0
หลังทารกเบา ๆ						
ทำอุ้มบนตัก						
- อุ้มทารกนั่งบนตักมารดา	30	100	0	0	0	0
- ใช้มือประคองคางทารกไว้ไม่ให้	28	93.3	2	6.7	0	0
หน้าทารกก้มมากเกินไป						
- ใช้มืออีกข้างตบหรือลูบหลัง	29	96.7	1	3.3	0	0
ทารกเบา ๆ						

จากตาราง 9 การสังเกตการปฏิบัติในการให้นมมารดาแก่ทารกของกลุ่มตัวอย่าง แยกเป็น
การปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

1. การล้างมือ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการล้างมือก่อนให้นมอย่างถูกต้องคิดเป็น
ร้อยละ 76.7

2. การทำความสะอาดหัวนม พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกรายเช็ดหัวนมด้วยสำลีที่เตรียมให้
และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเช็ดหัวนมก่อนละ้างและเช็ดวนจากหัวนมออกมายังลานนม
ทำถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 97.7 ในทำอุ้มให้นม

3. ทำอุ้มให้นม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อุ้มในท่าอุ้มในตักได้ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 93.3 กลุ่มตัวอย่างทุกรายไม่ได้อุ้มในท่าอุ้มด้านข้าง ส่วนท่านอนตะแคง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 90 ในการจัดทำอุ้มทารกขณะให้นม พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกรายได้จัดให้ปากทารกอยู่ในระดับเดียวกับหัวนมมารดา และให้ทารกนอนตะแคงเข้าหาเต้านมได้ถูกต้อง และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อุ้มทารกได้กระชับได้ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 93.3

4. ในการพยุงเต้านม พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกรายใช้มือประคองเต้านมอย่างถูกต้อง และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้นิ้วมือที่ประคองด้านบนกดเต้านมไม่ให้อุดตันทารกได้ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 96.7

5. การสอดหัวนมใส่ปากทารก พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกราย ใช้หัวนมเยื่อริมฝีปากล่างทารก หรือใช้นิ้วมือกดปลายคางให้ทารก้าปากกับหัวนมได้ถูกต้อง และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สอดหัวนมให้ลึกถึงลานนม คิดเป็นร้อยละ 96.7

6. การเอาหัวนมออกจากปากทารก พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกรายปฏิบัติได้ถูกต้อง ในด้านระยะเวลาในการดูด พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกรายให้ดูดแต่ละครั้งให้ดูดทั้ง 2 ข้างได้ถูกต้อง และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ดูดข้างละ 10 – 15 นาที ได้ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 90

7. การจับเรอ ในท่าอุ้มพาดบ่า พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อุ้มทารกพาดบ่าให้หน้าทารกตะแคงไปด้านใด ด้านหนึ่ง และใช้มือข้างตรงข้ามตบหรือลูบหลังทารกเบา ๆ ได้ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 96.7 ส่วนท่าอุ้มบนตัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกราย อุ้มทารกนั่งบนตักมารดาได้ถูกต้อง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้มือประคองคางทารกไว้ไม่ให้หน้าทารกก้มมากเกินไป คิดเป็นร้อยละ 93.3 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้มืออีกข้างตบหรือลูบหลังทารกเบา ๆ คิดเป็นร้อยละ 96.7

ตาราง 10 แสดงผลการสังเกตการปฏิบัติในการอาบน้ำทารก

พฤติกรรม	ทำถูกต้อง		ทำไม่ถูกต้อง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ขั้นเตรียม				
- เตรียมอุปกรณ์ในการอาบน้ำให้พร้อม	25	83.3	5	16.7
- น้ำที่ใช้อาบทารกเป็นน้ำอุ่น	29	96.7	1	3.3
- ทดสอบน้ำที่ใช้อาบทารกโดยใช้หลังมือหรือข้อศอกแตะ	29	96.7	1	3.3
- ใช้ผ้าห่อตัวทารกให้เหลือแต่ศีรษะไหล่ออกมา	30	100	0	0
2. การเช็ดตา				
- เช็ดตาทารกด้วยสำลีชุบน้ำก้านก่อนละข้าง จากหัวตาไปหางตา โดยใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้จับสำลี นิ้วที่เหลือประคองหน้าทารกไว้	30	100	0	0
- กลับสำลีเช็ดอีกครั้ง	30	100	0	0
3. การอาบน้ำ				
- ใช้ฟองน้ำเช็ดบริเวณใบหน้า ซอกหู และซอกคอให้สะอาด โดยเช็ดเว้นตา	25	83.3	5	16.7
- อุ้มทารกด้วยท่าอุ้มด้านข้างในการสระผม	27	90.0	3	10.0
- สระผมทารกโดยใช้ฟองน้ำชุบน้ำลูบผมทารก ฟอกสบู่ โดยใช้ปลายนิ้วคลึงเบา ๆ ล้างสบู่ซ้ำให้แห้งทันที	27	90.0	3	10.0
- เปลี่ยนน้ำใหม่	28	93.3	2	6.7
- ห่อตัวทารกเฉพาะแขนทั้งสองข้าง ใช้ฟองน้ำชุบน้ำลูบบริเวณด้านหน้าของทารก ฟอกสบู่ เช็ดสบู่ออกด้วยฟองน้ำเช็ดให้แห้ง	28	93.3	2	6.7

ตาราง 10 (ต่อ)

พฤติกรรม	ทำถูกต้อง		ทำไม่ถูกต้อง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
- ปลดขายผ้าข้างหนึ่ง จัดให้ทารกนอนตะแคงหลับหลังด้วยฟองน้ำชุบน้ำ ฟอกสบู่ให้ทั่วหลัง เช็ดสบู่ออก ซับให้แห้ง	30	100	0	0
- ฟอกแขนและมือที่ละข้างด้วยสบู่ แล้วเช็ดออกด้วยน้ำ ซับให้แห้ง	30	100	0	0
4. การทาแป้ง				
- เทแป้งใส่ฝ่ามือ ให้ห่างจากบริเวณใบหน้าของทารก ลูบแป้งตามตัว และข้อพับของทารกให้ทั่ว	28	93.3	2	6.67
5. การทำความสะอาดสะดือ				
- ทำความสะอาดสะดือโดยใช้สำลีชุบแอลกอฮอล์	30	100	0	0
- ทำความสะอาดสะดือโดยใช้สำลีก้อนแรก เช็ดจากปลายสะดือลงมายังโคนสะดือก้อนที่สองเช็ดจากโคนสะดือวนออกไปรอบ ๆ สะดือ	28	93.3	2	6.67

จากตาราง 10 ผลการสังเกตการปฏิบัติในการอาบน้ำทารก แยกตามการปฏิบัติ ดังนี้ คือ

1. ขั้นเตรียม พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกรายใช้ผ้าห่อตัวทารกให้เหลือแต่ศีรษะโผล่ออกมา ส่วนใหญ่ใช้น้ำที่ใช้อาบน้ำทารกเป็นน้ำอุ่น และทดสอบน้ำที่ใช้อาบน้ำทารกโดยใช้หลังมือหรือข้อศอกแตะได้ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 96.7

2. การเข็ดตา พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกรายเข็ดตาทารกด้วยสำลีชุบน้ำกลั่นก้อนละข้าง จากหัวตาไปหางตา โดยใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้จับสำลี นิ้วที่เหลือประคองหน้าทารกไว้ และกลับสำลี เข็ดอีกครั้งได้ถูกต้อง

3. การอาบน้ำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกรายได้ปลดชายผ้าข้างหนึ่ง จัดให้ทารกนอนตะแคง ลูบหลังด้วยฟองน้ำชุบน้ำ ฟอกสบู่ให้ทั่วหลัง เข็ดสบู่ออก ซับให้แห้ง และฟอกแขนและมือทีละข้าง ด้วยสบู่ แล้วเข็ดออกด้วยน้ำ เข็ดให้แห้ง ได้ถูกต้อง และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนน้ำใหม่ และห่อตัวทารกเฉพาะแขนทั้งสองข้าง ใช้ฟองน้ำลูบบริเวณด้านหน้าของทารก ฟอกสบู่ เข็ดสบู่ออก ด้วยฟองน้ำ เข็ดให้แห้งได้ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 93.3

4. การทาแป้ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เทแป้งใส่ฝ่ามือ ให้ห่างจากบริเวณใบหน้า ของทารก ลูบแป้งตามตัว และข้อพับของทารกให้ทั่ว ได้ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 93.3

5. การทำความสะอาดสะดือ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกราย ทำความสะอาดสะดือโดยใช้ สำลีชุบแอลกอฮอล์ และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทำความสะอาดสะดือโดยใช้สำลีก้อนแรกเข็ดจาก ปลายตัดสะดือลงมายังโคนสะดือ ก้อนที่สองเข็ดจากโคนสะดือวนออกไปรอบ ๆ สะดือได้ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 93.3

ส่วนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคะแนนประมาณค่าเฉลี่ย ของประชากร
ของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเลี้ยงดูทารกจำแนกตามรายชื่อ

การรับรู้ความสามารถของตนเองในการ บริบาลทารก	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	คะแนนประมาณ ค่า μ ที่ระดับ ความเชื่อมั่น 95%	ระดับการรับรู้ ความสามารถ ของตนเอง
1. การให้นมมารดาแก่ทารก เป็น สิ่งที่ไม่ยากสำหรับฉัน	4.37	0.89	4.03 ถึง 4.67	ค่อนข้างสูงถึง สูง
2. ฉันสามารถป้องกันไม่ให้ทารก สำรอกนมและไม่ให้ท้องอืดได้	3.87	0.68	3.61 ถึง 4.12	ค่อนข้างสูง
3. ฉันสามารถป้องกันไม่ให้สะดือ ทารกอักเสบติดเชื้อได้	4.17	0.65	3.92 ถึง 4.41	ค่อนข้างสูง
4. การอาบน้ำทารก เป็นสิ่งที่ยาก สำหรับฉัน	3.90	0.88	3.57 ถึง 4.23	ค่อนข้างสูง
5. เมื่อฉันพบปัญหาเกี่ยวกับการดู แลทารกฉันสามารถแก้ไข ปัญหานั้น ๆ ได้	3.34	0.67	3.12 ถึง 3.62	ปานกลางถึง ค่อนข้างสูง
6. ฉันมั่นใจว่าฉันสามารถดูแลแผล ที่เกิดจากการฉีดยาวัคซีนป็นีซีของ ทารกได้	4.03	0.67	3.78 ถึง 4.28	ค่อนข้างสูง
7. ฉันมั่นใจว่าสามารถพาทารกไป รับวัคซีนตามกำหนดได้	4.67	4.67	4.46 ถึง 4.87	ค่อนข้างสูงถึง สูง
8. ฉันมั่นใจว่าสามารถให้อาหาร เสริมแก่ทารกได้อย่างถูกต้อง	4.40	0.62	4.17 ถึง 4.63	ค่อนข้างสูงถึง สูง
9. ฉันมั่นใจว่าสามารถสังเกต อาการผิดปกติที่ควรพาทารกมา พบแพทย์ได้	4.17	0.79	3.87 ถึง 4.46	ค่อนข้างสูง

ตาราง 11 (ต่อ)

การรับรู้ความสามารถของตนเองในการ บริหารทารก	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	คะแนนประมาณ ค่า μ ที่ระดับ ความเชื่อมั่น 95%	ระดับการรับรู้ ความสามารถ ของตนเอง
10. เมื่อฉันเห็นมารดาคนอื่นเลี้ยงดู ทารก ฉันมั่นใจว่าฉันสามารถ เลี้ยงดูทารกได้อย่างถูกต้องได้	4.13	0.86	3.81 ถึง 4.45	ค่อนข้างสูง
11. เมื่อพยาบาลหรือผู้ใกล้ชิดให้ กำลังใจฉันในการให้นมมารดา แก่ทารก ฉันมั่นใจว่าฉัน สามารถให้นมตนเองแก่ทารกได้	4.47	0.68	4.21 ถึง 4.72	ค่อนข้างสูงถึง สูง
12. พยาบาลหรือผู้ใกล้ชิดฉันคงจะ ชื่นชมฉันหากได้เห็นฉันเลี้ยง ทารกได้ดี	4.10	0.88	3.77 ถึง 4.43	ค่อนข้างสูง
13. เมื่อมีผู้ให้คำแนะนำฉันเมื่อพบ ปัญหาในการเลี้ยงดูทารก ฉัน มั่นใจว่าฉันสามารถเลี้ยงดูทารก ได้	4.20	0.61	3.97 ถึง 4.43	ค่อนข้างสูง
14. ฉันดูแลสุขภาพของทารก เพื่อ ป้องกันไม่ให้ทารกเจ็บป่วย	3.97	0.61	3.73 ถึง 4.20	ค่อนข้างสูง
15. ฉันสามารถให้คำแนะนำเกี่ยว กับวิธีการเลี้ยงดูทารกให้แก่ผู้ อื่นได้	3.57	0.73	3.29 ถึง 3.84	ปานกลางถึง ค่อนข้างสูง
16. ฉันไม่มีความวิตกกังวลเกี่ยวกับ การเลี้ยงดูทารก	3.53	0.86	3.21 ถึง 3.85	ปานกลางถึง ค่อนข้างสูง
รวมทั้งหมด	4.06	0.35	3.87 ถึง 4.25	ค่อนข้างสูง

จากตาราง 11 พบว่า คะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเองในการบริหารทรัพยากรของกลุ่มตัวอย่างมารดาหลังคลอดจำแนกตามรายข้อเท่ากับ 4.06 คะแนนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.35 เมื่อนำมาประมาณค่าที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % พบว่ามารดาหลังคลอดมีค่าเฉลี่ยของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเลี้ยงดูทารกอยู่ในช่วง 3.87 ถึง 4.25 ซึ่งอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

ตาราง 12 แสดงค่าเฉลี่ย และระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการบริหารการ
 จำแนกตามกลุ่มตัวอย่างมารดาหลังคลอด

คนที่	ค่าเฉลี่ย	ระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง
1	4.19	ค่อนข้างสูง
2	4.19	ค่อนข้างสูง
3	4.75	สูง
4	4.44	ค่อนข้างสูง
5	4.50	สูง
6	4.50	สูง
7	3.75	ค่อนข้างสูง
8	3.88	ค่อนข้างสูง
9	3.88	ค่อนข้างสูง
10	3.44	ปานกลาง
11	4.75	สูง
12	4.06	ค่อนข้างสูง
13	4.13	ค่อนข้างสูง
14	3.75	ค่อนข้างสูง
15	3.69	ค่อนข้างสูง
16	4.38	ค่อนข้างสูง
17	3.00	ปานกลาง
18	4.31	ค่อนข้างสูง
19	4.25	ค่อนข้างสูง
20	4.13	ค่อนข้างสูง
21	3.75	ค่อนข้างสูง
22	3.69	ค่อนข้างสูง
23	4.38	ค่อนข้างสูง
24	4.63	สูง

ตาราง 12 (ต่อ)

คนที่	ค่าเฉลี่ย	ระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง
25	3.50	ค่อนข้างสูง
26	4.19	ค่อนข้างสูง
27	4.81	สูง
28	3.25	ปานกลาง
29	3.63	ค่อนข้างสูง
30	3.94	ค่อนข้างสูง
ค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.05		ค่อนข้างสูง
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.45		

จากตาราง 12 พบว่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเองในการบริหารทรัพยากร
 จำแนกตามกลุ่มตัวอย่างมารดาหลังคลอดเท่ากับ 4.05 คะแนนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45
 ซึ่งระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองค่อนข้างสูง

ตาราง 13 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการบริหารทหารบก

ระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการบริหารทหารบก	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ต่ำ	-	-
ค่อนข้างต่ำ	-	-
ปานกลาง	3	10
ค่อนข้างสูง	21	70
สูง	6	20
รวม	30	100

จากตาราง 13 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการบริหารทหารบกอยู่ในระดับค่อนข้างสูง คิดเป็นร้อยละ 70 รองลงมาอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 20 และระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 10 ส่วนระดับค่อนข้างต่ำและระดับต่ำไม่มี

ส่วนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลการติดตามผลหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรม 2 อาทิตย์

การที่จะทราบผลว่าการจัดโปรแกรมการให้ความรู้เรื่องการบริหารทารกมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือไม่นั้น ต้องมีการติดตามผลการปฏิบัติในสถานการณ์จริง ซึ่งผู้วิจัยได้ติดตามผลโดยการตามไปเยี่ยมมารดาและทารกที่บ้านหลังจากถูกจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล ประมาณ 2 อาทิตย์ จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 คน โดยเป็นการพูดคุยกับมารดาและญาติอย่างไม่เป็นทางการ สังเกตพฤติกรรมการให้นมมารดาแก่ทารก และการดูแลความสะอาดร่างกาย สอบถามความรู้ที่ได้รับจากโปรแกรม และให้คำแนะนำเมื่อมารดามีพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง ผลการติดตามมีดังนี้

สภาพที่อยู่ของมารดา

ที่อยู่ของมารดาอยู่ในอำเภอเมือง จำนวน 16 คน อำเภอสันกำแพง 5 คน อำเภอสันป่าตอง 3 คน อำเภอหางดง 3 คน อำเภอสารภี 2 คน และอยู่อำเภอดอยหล่อ 1 คน

ครอบครัวของมารดาที่อยู่ต่างอำเภอส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวขยาย หรือไม่ก็มีครอบครัวของญาติอยู่ใกล้ ๆ บ้าน มีญาติผู้ใหญ่คอยช่วยเหลือในการเลี้ยงดูทารก ส่วนมารดาที่อยู่ในอำเภอเมืองเป็นครอบครัวเดี่ยวจำนวน 7 ราย แต่มียายมาอยู่ช่วย 3 ราย ซึ่งอีก 4 ราย มารดาเลี้ยงเอง

สภาพห้องที่ทารกอยู่ส่วนใหญ่จะเป็นห้องที่มีอากาศถ่ายเทดี มารดาส่วนใหญ่เปิดพัดลมเนื่องจากอากาศร้อน มีบางบ้านที่สภาพห้องค่อนข้างอับ มีบ้าน 1 รายที่อาศัยอยู่กับญาติแล้วมีการต่อเติมบริเวณห้องครัวของบ้านญาติ ลักษณะผนังและหลังคาเป็นสังกะสี ทำให้อากาศร้อนมาก แต่มารดาเปิดพัดลมให้ทารก

การสัมภาษณ์และสังเกตพฤติกรรม

การให้นมมารดาแก่ทารก

มารดาส่วนใหญ่จำนวน 23 ราย ให้นมมารดาแก่ทารกอย่างเดียว เนื่องจากมีน้ำนมจำนวนมากเพียงพอความต้องการของทารก ส่วนอีก 7 ราย ให้นมมารดากับนมผสมแก่ทารก ร่วมกัน เนื่องจากในจำนวนนี้ มารดาเริ่มทำงานแล้ว โดยทำอาหารตามสั่ง ขายตอนกลางคืน จึงให้ยายช่วยเลี้ยงทารกให้ จำนวน 1 ราย นอกจากนี้มารดาจำนวน 2 รายฝึกให้ทารกดูดนมจากขวด

เพราะจะไปทำงาน มารดา 1 รายมีปัญหาให้นมมารดามีไม่เพียงพอกับความต้องการของทารก เนื่องจากไม่มีใครช่วยดูแลทารก จึงมีเวลาพักผ่อนไม่เพียงพอ มารดารับประทานยา 1 ราย ซึ่งเป็น ยารักษาโรคไทรอยด์เป็นพิษที่สามารถผ่านน้ำนมซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อทารกได้ ทารกไม่ค่อยยอม ดูดนมมารดา มารดากลัวว่าทารกได้น้ำนมไม่เพียงพอ จำนวน 1 ราย และทารกท้องเสีย 1 ราย โดยถ่ายอุจจาระบ่อย และไม่ค่อยมีกาก มารดาจึงให้นมผสมร่วมด้วย

การล้างมือก่อนให้นม มารดาส่วนใหญ่ไม่ได้ล้างมือก่อนให้นมทุกครั้ง โดยจะมีการล้างมือ เป็นบางครั้งเท่านั้น ส่วนการทำความสะอาดหัวนมก่อนให้นม จากการสังเกตพบว่ามารดามีการ เช็ดหัวนมก่อนให้นมอย่างถูกต้อง โดยเช็ดด้วยสำลีชุบน้ำต้มสุกก่อนละข้าง โดยเช็ดวนจากหัวนม ออกมายังลานนม แต่จากการสอบถามมารดาส่วนใหญ่ไม่ได้ทำความสะอาดหัวนมทุกครั้งที่ทำให้ นมทารก และจากการสังเกตพบว่ามารดาส่วนใหญ่มีอับสำลีเช็ดหัวนมเตรียมไว้ โดยใช้ภาชนะที่มี ฝาปิดใส่สำลีและน้ำต้มสุก

ท่าอุ้มในการให้นมมารดาแก่ทารก มารดา ส่วนใหญ่มารดาอุ้มให้นมในท่าเดียว คือท่า อุ้มในดัก มีบางรายที่ให้ในท่านอนตะแคงเป็นบางครั้ง ส่วนการจัดท่าของทารกขณะให้นมมารดา จากการสังเกตพบว่ามารดาส่วนใหญ่อุ้มทารกนอนตะแคงเข้าหาเต้านม แต่อุ้มไม่กระชับ ซึ่งมารดา ให้เหตุผลว่าอุ้มอย่างนี้ถนัดแล้ว และทารกก็ดูดนมได้ดี ส่วนการพยุงเต้านม มารดาส่วนใหญ่มีการ พยุงเต้านมขณะให้นมแก่ทารก มารดาบางส่วนไม่ได้พยุงเต้านม และการสอดหัวนมใส่ปากทารก ส่วนใหญ่ทารกจะอ้าปากกับหัวนมได้ และให้บับลึกถึงลานนม แต่มีปัญหาหัวนมแตกจำนวน 2 ราย เนื่องจากให้ทารกกับหัวนมได้ไม่ลึกถึงลานนม

ระยะเวลาในการดูด มารดาส่วนใหญ่จะให้ทารกดูดนมจนกว่าทารกจะอ้าปากถอนหัวนม ออกเอง เวลาให้ดูดจะให้ดูดทั้ง 2 ข้าง ส่วนใหญ่ให้ดูดทุก 2-3 ชั่วโมง ส่วนการจับเรอ มารดาทุกราย บอกว่ามีการจับทารกเรอ แต่จากการสังเกตมีจำนวน 1 รายที่ไม่ทำให้ทารกเรอหลังจากให้ทารก ดูดนม มารดาส่วนใหญ่จะจับเรอเมื่อทารกดูดนมข้างหนึ่งเสร็จ แต่มีมารดา 1 รายที่จับทารกเรอ เมื่อทารกดูดเสร็จทั้ง 2 ข้าง มารดาส่วนใหญ่จะกดดันในการให้เรอทำไต่ท่าหนึ่ง ทารกมีปัญหาท้องอืด 1 ราย เนื่องจากมารดาจับเรอไม่ถนัด

การดูแลรักษาความสะอาดร่างกายทารก

มารดาทุกรายบอกว่าอาบน้ำทารกทุกวัน จำนวน 20 รายอาบวันละ 2 ครั้ง ตอนช่วงเช้า และช่วงเย็น โดยส่วนใหญ่จะอาบเวลาประมาณ 09.00 น. และ 16.00 น. และส่วนใหญ่จะสระผม

ทุกวัน วันละ 1 ครั้ง มารดา 5 รายสระผมวันวัน โดยให้เหตุผลว่ากลัวทารกเป็นหวัด และมีมารดา 2 ราย ที่สระผมให้ทารกโดยไม่ได้ฟอกสบู่หรือแชมพู

มารดาส่วนใหญ่บอกว่าอาบน้ำตามที่เคยได้อาบน้ำที่โรงพยาบาล แต่มารดาบางรายมีญาติผู้ใหญ่ ช่วยอาบน้ำทารกให้ โดยอาบน้ำทารกโดยการให้ทารกนอนบนขาคนอาบ โดยจะอาบวันละสัปดาห์

การเช็ดตัว มารดาส่วนใหญ่จะเช็ดตัวทารกวันละ 2 ครั้ง ในเวลาที่อาบน้ำให้ทารก มีมารดา 1 ราย ที่ไม่ได้เช็ดตัวให้ทารก และทารกมีปัญหาตาแฉะ มีขี้ตาออกบ่อย แต่ไม่มาก จำนวน 5 ราย ส่วนใหญ่บอกว่าเช็ดตามที่เคยเช็ดขณะที่อยู่โรงพยาบาล

การทำความสะอาดสะดือทารก มารดาส่วนใหญ่บอกว่าเช็ดสะดือวันละ 2 ครั้ง ในเวลาที่อาบน้ำให้ทารก มีทารก 14 ราย ที่สะดือยังไม่หลุด ในจำนวนนี้มี 2 รายที่ผู้วิจัยเช็ดสะดือให้แล้ว ก็หลุด และสะดือหลุดแล้วจำนวน 16 ราย ทารกมีปัญหาสะดือแฉะจำนวน 15 ราย ซึ่งในจำนวนนี้มี 4 รายที่แฉะมาก เพราะเวลาเช็ดสะดือมารดาไม่ได้ยกตัวสะดือขึ้น กลัวทารกจะเจ็บ ผู้วิจัยจึงให้คำแนะนำ และเช็ดสะดือให้ดู และมีมารดา 2 ราย ที่สะดือหลุดและแห้งแล้วแต่ยังไม่ได้อาบน้ำ ทารกแบบลงอ่าง

การให้อาหารเสริม

มารดาส่วนใหญ่สามารถบอกได้อย่างถูกต้องว่า จะเริ่มให้อาหารเสริมแก่ทารกเมื่อทารก อายุครบ 4 เดือน โดยเริ่มให้กล้วยครูด ข้าวบด ไข่แดงบด น้ำต้มผักผสมกระดูก แต่มีมารดา 2 ราย ที่บอกว่าจะเริ่มให้อาหารเสริมเมื่ออายุ 3 เดือน มีมารดา 1 ราย ที่บอกว่าจะเริ่มเมื่อทารกอายุ 6 เดือน นอกจากนี้จากการได้สอบถามญาติผู้ใหญ่ที่ช่วยเลี้ยงดูทารกพบว่ามี 1 รายบอกว่าจะเริ่มเมื่ออายุ 2-3 เดือน มี 1 รายบอกว่าจะเริ่มในเดือน และอีก 1 รายบอกว่าจะเริ่มเมื่อออกเดือนแล้ว ผู้วิจัยจึงให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเริ่มให้อาหารเสริมให้แก่ญาติผู้ใหญ่

มีมารดา 1 ราย ที่ย่าของทารกให้ทารกรับประทานกล้วย และอาหารเสริมธัญพืชสำเร็จรูป สำหรับทารกตั้งแต่อายุ 6 เดือน (ซีรีเล็ก) โดยให้รับประทาน 1 ครั้ง แล้วทารกมีอาการท้องอืด เป็นสาเหตุให้ทะเลาะกันระหว่างมารดาและย่า ซึ่งมารดามีเข้าใจถูกต้องว่าจะให้ทารกรับประทาน อาหารเสริมได้เมื่อทารกอายุ 4 เดือน แต่ย่าบอกว่าสามารถให้ได้เลย แต่เมื่อทารกมีอาการท้องอืด ย่าจึงหยุดให้กล้วยและซีรีเล็ก

การรับวัคซีน

มารดาส่วนใหญ่สามารถบอกได้ว่าจะพาทารกไปรับวัคซีนครั้งต่อไปเมื่อทารกอายุครบ 2 เดือน มีมารดา 1 รายที่บอกว่าจำไม่ได้ว่ากี่เดือน และมารดาทุกรายวางแผนไว้แล้วว่าจะพาทารกไปฉีดวัคซีนที่ไหน ในจำนวนทั้งหมด มีสัดส่วนที่จะพาทารกไปฉีดวัคซีนที่สถานีนามัย กับที่โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ในจำนวนใกล้เคียงกัน ในจำนวนที่จะพาทารกไปฉีดที่อนามัย บางรายได้ให้นญาติไปแจ้งที่อนามัยเรียบร้อยแล้ว และมีมารดา 2 รายจะพาทารกไปฉีดที่คลินิก

การสังเกตอาการผิดปกติ

มารดาส่วนใหญ่สามารถบอกอาการผิดปกติที่ควรพาทารกไปพบแพทย์ได้ ในจำนวนทั้งหมด มีทารก 2 รายที่มารดาต้องพาไปพบแพทย์ โดยทารก 1 ราย มีถ่ายอุจจาระบ่อย เป็นน้ำมาก จึงพาทารกไปพบแพทย์ที่สถานีนามัย และได้้นำเกลือแร่มารับประทาน ซึ่งผู้วิจัยได้ขออุจจาระทารกพบว่า มีลักษณะเป็นน้ำจำนวนมาก มีกากจำนวนเล็กน้อย แต่ไม่มีมูก จึงแนะนำให้รักษาความสะอาด และมีทารกอีก 1 รายที่มารดาไปพบแพทย์เนื่องจากมีอาการท้องอืดมาก มารดาจึงพาทารกไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ และได้นอนอยู่ที่โรงพยาบาลจำนวน 2 คืน จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าทารกยังมีอาการท้องอืดอยู่ จึงให้มารดาสังเกตอาการผิดปกติอย่างอื่นร่วมด้วย ได้แก่ อาการสำรอกอาเจียน อาเจียนเป็นน้ำย่อยสีเขียว และอาการท้องผูก และแนะนำการจับเรอ เนื่องจากมารดาจับเรอยังไม่ถนัด

นอกจากนั้นผู้วิจัยได้สังเกตอาการผิดปกติต่าง ๆ ของทารก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาการเล็กน้อยที่มารดาสามารถแก้ไขได้โดยไม่ต้องพบแพทย์และบางอาการก็เป็นอาการปกติแต่มารดาไม่แน่ใจว่าผิดปกติหรือไม่ ได้แก่

1. ถ่ายอุจจาระบ่อย แต่มีกาก จำนวน 1 ราย ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าเป็นลักษณะของอุจจาระที่ปกติ ในทารกที่ดูดนมมารดา

2. มีผด ผื่น ตามลำตัว แขน ขา ใบหน้า จำนวน 16 ราย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นประปรายเป็นไม่มาก มีจำนวน 2 ราย ที่เป็นมาก เนื่องจากห่มผ้าทารกมาก ผู้วิจัยจึงแนะนำเรื่องการอาบน้ำ การให้ทารกนอนในห้องที่อากาศถ่ายเทสะดวก และเปิดพัดลมได้ และมีจำนวน 1 ราย ที่เป็นผดที่มีหัวสีขาว ที่แก้มทั้ง 2 ข้าง จึงแนะนำให้เช็ดแก้มลูกทุกครั้งหลังจากดูดนมมารดาเสร็จ และให้เปิดพัดลมได้ เพราะที่บ้านอากาศร้อน

3. ตัวเหลือง ตาเหลือง จำนวน 3 ราย ที่สังเกตว่าเหลือง แต่ไม่มีอาการซึม ดุนมดี และในจำนวนนี้ 2 ราย เคยได้รับการรักษาโดยการส่องไฟแล้ว จึงให้คำแนะนำว่าทารกจะตัวเหลืองไปอีกระยะหนึ่ง และแนะนำให้มารดาให้ทารกดุนนมมารดาบ่อย ๆ เพื่อให้ทารกขับถ่าย

4. ไม่ถ่ายอุจจาระ จำนวน 1 ราย ซึ่งเป็นทารกที่มีอาการตัวเหลืองร่วมด้วย และไม่ค่อยยอมดุนนมมารดา ซึ่งทารกไม่ค่อยยอมดุนนมมารดาตั้งแต่ยังอยู่โรงพยาบาลแล้ว แต่ดูจากขูดได้ดี และไม่มีอาการซึม แต่ไม่ถ่ายอุจจาระมา 2 วัน จึงแนะนำให้สังเกตอาการทารกต่ออีก 2 วัน ถ้ายังไม่ถ่ายอุจจาระ ให้โทรศัพท์ปรึกษาที่หอผู้ป่วยทารกแรกเกิด 2 ซึ่งรับปรึกษาปัญหาการเลี้ยงดูทารกตลอด 24 ชั่วโมง ซึ่งหลังจากนั้นผู้วิจัยพบว่า มารดาได้โทรศัพท์มาปรึกษาเรื่องทารกยังไม่ถ่ายอุจจาระ และผู้รับคำปรึกษาให้นำทารกมาพบแพทย์เนื่องจากมีอาการตัวเหลืองและไม่ยอมดุนนมร่วมด้วย มารดาจึงพาทารกมาตรวจที่โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และแพทย์ได้ให้ทารกนอนโรงพยาบาลเพื่อสังเกตอาการ ซึ่งพบว่าทารกตัวเหลืองไม่มากที่จะให้การรักษาโดยการส่องไฟ และเมื่อมานอนโรงพยาบาลคืนแรกทารกก็ถ่ายอุจจาระได้เอง

5. ทารกหายใจขัด เป็นหวัดมีน้ำมูก จำนวน 2 ราย ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าทารกไม่มีอาการเหนื่อย ซึ่งมีหายใจเสียงดังเล็กน้อยเป็นบางครั้ง จึงให้คำแนะนำให้มารดารักษาความอบอุ่นของทารก

6. รอบรูทวารมีรอยแดง จำนวน 1 ราย เนื่องจากถ่ายอุจจาระบ่อย ผู้วิจัยแนะนำให้มารดาทาลูวาลินตรงรอบรูทวารหลังจากที่ทำความสะอาดหลังขับถ่าย

7. มีรอยแดงที่บริเวณขาหนีบของทารก จำนวน 1 ราย เนื่องจากใช้ผ้าอ้อมสำเร็จรูป เพราะทารกเคยเป็นผดผื่นแดงที่ก้น จึงใช้ผ้าอ้อมสำเร็จรูปแทน จากการสอบถามพบว่ามารดาได้ใช้ผงซักฟอกซักผ้าอ้อม ซึ่งอาจทำให้ทารกแพ้ผ้าอ้อมแล้วเป็นผดผื่นได้ จึงแนะนำให้มารดาใช้น้ำยาซักผ้าอ้อมเด็กอ่อนแทนการใช้ผงซักฟอก และใช้ผ้าอ้อมแทนผ้าอ้อมสำเร็จรูป และแนะนำให้มารดาทาลูวาลินที่รอยแดงที่ขาหนีบทารกได้

8. สะอึกบ่อย 1 ราย ผู้วิจัยให้คำแนะนำมารดาว่าเป็นอาการปกติของทารก ซึ่งสามารถป้องกันได้โดยการทำให้ทารกเรอขณะป้อนนมและหลังให้นมอิ่ม และแก้ไขได้โดยให้ดุนนมมารดาต่อ